

Autorskoprávní aspekty software

V současné době náleží softwarový průmysl k nejrychleji se rozvíjejícím ekonomickým segmentům na světě. S ohledem na skutečnost, že v blízké budoucnosti nelze očekávat pokles významu softwaru, jakožto obchodní komodity, ba naopak lze očekávat ještě strmější vývoj směrem nahoru, než jaký byl k vidění dosud, je mimořádně žádoucí, aby mu rovněž právo věnovalo náležitou pozornost.

V právní praxi se běžně lze setkat s různým užíváním výrazu „software“ a jeho zaměňováním s výrazy jako „počítačový program“ či „programové vybavení počítače“. Nejčastěji bývá pojem „software“ užíván jako zastřešující obecný výraz k označení libovolné informace uložené na jakémkoli nosiči informací v podobě čitelné pro výpočetní zařízení, tedy ve strojovém kódu. Je-li informace uložena v jiné podobě, například ve zdrojovém kódu, užívá se označení této podoby a nazve se například jako „zápis zdrojového kódu“. Pojmu „programové vybavení počítače“ se užívá tehdy, hovoří-li se o veškerém softwaru uloženém na pevném disku počítače. Pro výraz „počítačový program“ je výhodné rezervovat velmi specifické místo a nahlížet na něj jako na informace v jakékoli podobě, které podléhají autorskoprávní ochraně dle § 2 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Podle způsobu vzniku můžeme software dělit na tři základní kategorie. První z nich je "bespoke software", software, který byl vytvořen pro konkrétního zákazníka podle jeho požadavků, druhým typem pak je "off-the-shelf software", software, který byl vytvořen za účelem následného prodeje většinou množstvím předem dříve nespécifikovaných uživatelů. Třetí kategorií je open-source software, tedy software poskytovaný zdarma všem potenciálním nabyvatelům. To však s sebou většinou nese vlastnost takového softwaru, že je poskytován tzv. as-is, autor se zříká veškeré odpovědnosti za možné škody, způsobené užitím díla.

Dále můžeme dělit software na základě skutečnosti, jak přístupný je jeho zdrojový kód. Pokud je zdrojový kód zveřejněn až po dokončení vývoje, jedná se o tzv. typ "katedrála", podle toho, že se vytváří od základů k vrcholu. Typicky se jedná o proprietární software, software s uzavřeným zdrojovým kódem, u kterého jsou možnosti jeho užívání upraveny licenci, nejčastěji se jedná o software komerční. Užití takového softwaru bývá upraveno licenci nazývanou *End User License Agreement* (EULA). Pokud je zdrojový kód zveřejňován již během jeho vývoje, tak, aby se na něm mohl kdokoliv podílet a vylepšovat jej, jedná se o tzv. typ "tržiště", je tak označován pro svou živelnou povahu. Tuto problematiku rozebírá ve své práci *The Cathedral and The Bazaar* Eric S. Raymond.

Specifickou kategorií je pak vývoj a používání softwaru na Internetu, tzv. *cloud computing*, kdy je k poskytnuté nebo vytvářené službě či programu přístupováno skrze webové rozhraní. Existují tři typy distribučního modelu cloud computingu, podle toho, co je v rámci služby nabízeno, které se případně mohou kombinovat. IaaS (Infrastructure as a service) - v

tomto případě poskytovatel dodává infrastrukturu, pečuje o veškerý hardware. Tento model je používán v případě, že nabyvatel vlastní software nebo licenci k němu, a potřebuje hardware, který nechce sám spravovat. Dalším typem je PaaS (Platform as a Service), kdy poskytovatel dodává veškeré prostředky pro vývoj a poskytování webových aplikací na Internetu, aniž by tyto prostředky nabyvatel musel (mohl) stahovat k sobě. Třetím typem je SaaS (Software as a Service), kdy nabyvatel získává přístup k webové aplikaci, kterou provozuje poskytovatel a stará se o veškerou infrastrukturu, vývoj i podporu. Taková aplikace je snadno dostupná odkudkoliv prostřednictvím Internetu, díky její široké využitelnosti je tak nejčastější formou cloud computingu. K tématu SaaS pak více v práci Jana Tomíška Právní aspekty užití software jako služby.

Ve většině zemí světa je software chráněn jako autorské dílo, tedy v režimu autorského práva. Úpravu této problematiky obsahuje v českém právním řádu zákon č. 121/2000 Sb., právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jehož § 2 odst. 2 stanoví, že:

„Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součásti jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují.

Nejobvyklejším případem dispozice se softwarem je zřejmě jeho prodej. Tento se bude zpravidla realizovat jako rozšiřování softwaru ve smyslu § 14 zákona č. 121/2000 Sb., právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Rozumí se jím zpřístupňování díla prodejem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla, včetně jejich nabízení za tímto účelem. Kupující se prostřednictvím této transakce stává majitelem rozmnoženiny softwaru, avšak prostřednictvím licenční smlouvy získává pouze oprávnění k užití díla určitým způsobem. Vlastnické právo samozřejmě může přejít i jinou transakcí, např. darováním.

Se softwarem jakožto vlastnictvím však lze disponovat i tak, že nedojde k přechodu vlastnických práv, nýbrž pouze práv uživacích. Vlastník rozmnoženiny může tuto pronajmout jiné osobě. Pronájemem se rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou. K užití softwaru je také možné udělit licenci. Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užit k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, až na určité výjimky, poskytnout autorovi odměnu.

Tímto jsme samozřejmě nevyčerpali veškeré způsoby disponování se softwarem jakožto majetkem. Samotný autorský zákon jich zná ještě celou řadu. Navíc si lze představit i uzavírání tzv. inominátních smluv.